

Pedagógiai tárgyú folyóiratok a *Könyvespolcon*

– Uborkaszezon! – sóhajt az egyszeri szerkesztő a júliusi hőségben, amikor közeledik a lap megjelenésének határideje. Eseménytelen időszak ez a szépirodalmi könyvkiadásban, a nagy bemutatók, tavaszi, kora nyári könyvvásárok, fesztiválok után mindenki szabadságra igyekszik, hogy erőt gyűjthessen a téli ünnepi szezonra. A szerkesztőségek kiürülnek, az íróasztalokon rend honol, és a még olvasatlan korrektúra-példányok csendben várják sorukat a polcon. Vannak azonban olyan kiadók is, ahol most folyik a munka dandárja, ahol az illusztrátorok, műszaki szerkesztők, korrek-torok idegesen adják egymás kezébe a lapokat, íveket. Őket a szeptemberi iskolakezds tartja izgalomban: időben elér-e a könyv az iskolapadra, sikerül-e elnyerni a kisiskolás tetszését? Így készülnek az új tankönyvek Kolozsváron és Sepsiszentgyörgyön is, hisz a tankönyvkészítés folyamatában nincs olyan pillanat, amelyben a felelős szerkesztő úgy érezné, mindennel elkészültek, a mű mehet a nyomdába. Visszatartaná a könyvet, ameddig csak lehet, hogy még egy mondatot átolvasson, egy képletet ellenőrizzen, ám a nyomdai leadás határidejét nem meri átlépni: küldi, ahogy van, és reménykedik, javíthat még a második kiadásban.

Ősszel új tankönyvvel kezdenek az első, a második és a kilencedik osztályos diákok. Hogy milyenek lesznek az új magyar nyelvű könyvek, arra még nem válaszol-hatunk, mert a kora tavaszi tantervváltoztatások nyomán kiírt minisztériumi pályá-zatok „nyertes” munkáinak bemutatása csak most történik, az pedig még nem dőlt el, miből lesz magyar nyelvű fordítás, illetve kaphatnak-e „zöld utat” a rebellis módon magyar nyelven megírt tankönyvek. Reménykedjünk, hogy az „őszi betakarítás” után szép és hasznos magyar nyelvű tankönyvekkel telik meg a *Könyvespolc*.

A könyvespolcon azonban nemcsak könyvek várnak olvasóra, hanem lapok, folyóiratok is, köztük számos pedagógiai tárgyú folyóirat. Mert a *Magiszter* csak egy a közel száz, napjainkban megjelenő magyar nyelvű pedagógiai folyóirat közül. Lapoz-zunk föl néhányat a korabeli tanügyi folyóiratok közül.

Az első magyar nevelésügyi szaklap, a *Religio és Nevelés* 1841-ben jelent meg (Mészáros István: *A magyar nevelés és iskolatörténet kronológiája*. Budapest, 1996), ezt nem sokkal később, 1842-ben követte a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*. Erdélyben még közel negyedszázadot kell „várunk” egy pedagógia lap megjelenésére, Károlyfehérváron (Gyulafehérváron) 1867-ben jelenik meg az *Egyházi és Iskolai Hetilap*. Az 1918 előtti legjelentősebbnek tartott erdélyi lap (Sebestyén Kálmán – Horánszky Nándor: *Pedagógiai Lexikon*. Budapest, 1997), a *Család és iskola* az 1874-ben megszűnt *Erdélyi Népnevelésügyi Értesítő* szerepét vette át. A kiadó, a Kolozs-Doboka-megyei Tanító Testület „*az iskola és a család szolgálata*”-ként fogalmazta meg a lap célját, „*a család, a gyermekért és a népiskola közötti összhangzás*” megvalósításaként. A maros-vásárhelyi *Székely Tanügy* havonta két alkalommal jelent meg, és „...*az egyleti élet híreinek és a megyei iskolai élet gondjain kívül foglalkozott a tanítótság szociális ügyeivel, az iskolán kívüli nevelés kérdéseivel*”. Az 1918 utáni erdélyi magyar pedagógiai lapok közül több is foglalkozott a román nyelv eredményes tanításának kérdéseivel. Ezek közé tartozott az 1933-ban Kolozsváron megjelenő *Erdélyi Iskola* (szerkesztők: György Lajos és Márton Áron) és a nagyváradi *Erdélyi Magyar Tanító* (1933–1937; szerkesztő: Székely Gyula).

Az 1948 utáni lapok közül az 1957 és 1989 között megjelenő *Tanügyi Újság* (Bukarest; szerkesztő: Bántó István), illetve az 1990-tól megjelenő *Közoktatás* már „kortárs” folyóiratként említhető.

*Magiszter*ünket tehát rangos és komoly lapok örököseként, illetve társaként kell kezelnünk. Az első „lépések” azt mutatják, hogy lapunk „fiatal kora” ellenére sem maradt észrevétlen. A budapesti Országos Pedagógiai Múzeum és Könyvtár fősztály-vezetője, a tanügyi folyóiratok jeles kutatója, dr. Jáki László tanár úr ír róla a *Könyv és nevelés* folyóiratban: „*Nem tekintjük feladatunknak, hogy a közel száz pedagógiai folyóiratról számot adjunk. Hogy mégis megtesszük, annak oka, hogy a Magiszter tartalma igen közel áll a Könyv és neveléshez. [...] Szeretnénk elérni, hogy a két folyóirat szellemi kapcsolata (reagálások, viták, írások átvétele) jól szolgálja közös céljainkat.*” És mert komolyan gondolja a két folyóirat szorosabb kapcsolatát, mindjárt meg is ajándékozta lapunkat: összegyűjtötte és e számukban közreadja az Erdélyben 1944-ig megjelent összes pedagógiai folyóirat címét, megjelenési helyét és dátumát. Az összeállítás már első látásra is igen tanulságos és mindenképpen példamutató! Az 1867 és 1944 között kiadott 54 folyóirat 27 erdélyi város, régió tanárainak, tanítóinak munkáját dicséri, közöttük több olyan városét, vidékét is, mely ma már szörványnak tekinthető, és nehezen hihető, hogy pedagógusai szellemi és anyagi erejéből tanügyi folyóiraatra telne. A lapok születési helyei között találunk ma kisvárosnak számító helységet is, például Dést, Tordát, Dicsőszentmártont vagy Retteg városát. A kiadott folyóiratok számát tekintve elmondhatjuk, hogy a „legszorgalmasabbak” a kolozsvári, aradi és nagyváradi pedagógusok, szerkesztők voltak, e városokban hét, hat, illetve öt lapot adtak ki azokban az évtizedekben.

Természetesen nem szabad e folyóiratokat pusztán statisztikai szempont szerint értékelni. A statisztika azonban felhívja figyelmünket arra, hogy elődeink tudtak valamit, munkabírásuk, felelősségtudatuk egyaránt példamutató a ma tanító és a generációnkat követő fiatalok számára. És ha már a jövő nemzedékéről esett szó, említsünk meg még egy feladatot, amelyet sajnos a mi generációnknak nem állt mód-jában (vagy erejében?) teljesíteni: az erdélyi tanítás, oktatás – beleértve a tankönyv- és a pedagógiai irodalom – történetének kutatását. E munkához is biztos támpontot nyújthat az erdélyi magyar pedagógiai folyóiratok címjegyzéke, melyet tisztelettel ajánl az önök figyelmébe

Erdélyben megjelent magyar nyelvű pedagógiai folyóiratok 1944-ig

Egyházi és Iskolai Hetilap; 1867–1872
(Károlyfehérvár)

Néptanoda; 1870–1875
(Marosvásárhely)

Erdélyi Protestáns Közöny; 1871–1881
(Kolozsvár)

Erdélyi Népnevelésügyi Értesítő; 1873–1874
(Kolozsvár)

Intézeti Értesítő; 1873–1876; (Kolozsvár)

Aradvidéki Tanítóegylet Közönye; 1875–1878
(Arad)

Család és Iskola; 1875–1918
(Kolozsvár)

Székegy Tanügy; 1875–1876
(Sepsiszentgyörgy)

Egyházi és Iskolai Szemle; 1876–1883
(Nagyenyed)

Nevelés; 1878
(Máramarossziget)

Általános Tanügyi Közöny; 1879–1886
(Arad)

A Délmagyarországi Tanítóegylet Közönye; 1879–1881

(Temesvár)

Középbiskolai Szemle; 1882–1883
(Arad)

Gazdasági Tanügy; 1884–1886
(Nagyszentmiklós)

Máramarosi Tanügy; 1885–1918
(Máramarossziget)

Máramarosi Tanügyi Értesítő
(A Máramaros melléklete)

Népnevelési Közöny; 1885–1938
(Nagyvárad, Berettyóújfalu)

Arad Iskolakert; 1887–1891
(Arad)

Iskola és Szülőháza; 1890–1893
(Brassó)

Iskola; 1890–1898;
(Szatmár)

Tanügyi Tanácskozási; 1894–1918
(Dés)

Népoktatás; 1895–1919
(Lugos)

Tanügyi Értesítő; 1895–1914
(Beszterce)

Délvidéki Tanügy; 1896–1915
(Temesvár)

Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő; 1897–1887
(Nagybánya)

Magyar Pestalozzi; 1897–1914
Kolozsvár (1898. szept. Bp.)

Iparos Ifjúság; 1898
(Marosvásárhely)

Szilágymegyei Tanügy; 1898–1918
(Zilah)

Tanítótestületi Értesítő; 1898–1915
(Torda)

Székelly Tanügy; 1899–1918
(Marosvásárhely)

Hunyadvármegyei Általános Tanítóegyesület Értesítője; 1900–1914
(Déva)

Alsófehérmegyei Tanügy; 1901–1909
(Gyulafehérvár, Nagyvárad)

Időszaki Folyóirat (A *Pedagógiai Lapok* melléklete); 1902
(Csíkszereda)

Gyakorló Iskola (A *Pedagógiai Lapok* melléklete); 1902
(Csíkszereda)

Pedagógiai Lapok; 1902
(Csíkszereda)

Tanügyi Értesítő; 1902–1917
(Retteg)

Haladás; 1905–1907
(Székelyudvarhely)

Köznevelés; 1905–1906
(Torda)

Nemzeti Népművelés; 1906–1914
(Nagybánya, 1918-tól Orosháza)

Magyar Pedagógiai Értesítő; 1907
(Temesvár)

Hunyadmegyei Tanügy; 1908–1910
(Vajdahunyad)

Fogarasmegyei Népoktatás; 1909–1914
(Fogarás)

Kisküküllő-Megyei Tanügy; 1909–1914
(Dicsőszentmárton)

Udvarhelyi Népinevelés; 1910–1916
(Székelyudvarhely)

Keresztény Magvető; 1911–1914
(Kolozsvár)

Zsilvölgyi Iskola (1911)

Erdélyi Tanügy; 1912–1914
(Déva)

Haladás; 1912–1916
(Arad)

Iskola és Szülőbázis; 1913–1914
(Gyulafehérvár)

Tanügyi Közöny; 1914–1916
(Arad)

Erdélyi Iskola; 1933–1944;
(Cluj, Kolozsvár)

Magyar Tanító; 1934 –
(Oradea, Nagyvárad)

Erdélyi Magyar Tanító; 1936–1940
(Oradea, Nagyvárad)

Bihari Népművelés; 1939–1944
(Berettyóújfalu, Nagyvárad)

Összeállította: dr. Jáki László